

HERALDISK TIDSSKRIFT

1960 • BIND 1 • NR 1 • SIDE 27-36

Valdemar Atterdags og Erik af Pommerns Herolder
Af Ernst Verwohlt

SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA

Heraldisk Selskab • Heraldinen Seura • Skjaldfræðafélagið

Heraldisk Selskap • Heraldiska Sällskapet

Valdemar Atterdags og Erik af Pommerns Herolder

Af Ernst Verwohlt

Middelalderens herolder har haft en så afgørende indflydelse på heraldikens udvikling, at hele denne farveglade kunst har hentet sit navn fra disse personer.

Heroldderne optrådte oprindeligt som kampledere ved riddertidens store attraktioner, turneringerne, der samlede deltagere overalt fra Europa. De udråbte med høj røst riddernes navne, når de red ind på kampbanen, idet de samtidig beskrev deres våbener, der udgjorde tilskuernes eneste mulighed for at skelne de panserklædte deltagere fra hinanden. De ledede turneringerne efter nøje regler og udråbte ved legenes afslutning sejrherrene.

For at kunne identificere de mange fremmede deltagere i turneringerne krævedes et indgående kendskab til datidens heraldik samt fyrsternes og adelens slægtsskabsforhold, og heroldderne skabte af praktisk nødvendighed heraldikens særlige kunstsprog, blasoneringen. Det er da også typisk, at Frankrig — våbenkunstens klassiske land — der fostrede de første heroldder, ejer en heraldisk terminologi, der i klarhed og præcision er uovertruffen, således at fransk stadig er det internationale heraldiske sprog.

Heroldderne forstod imidlertid at udnytte denne viden. I krig blev de benyttet til at identificere fjendtlige styrker og fanger, og i fred knyttedes de efterhånden fast til fyrstehofferne som ledere af statsceremonier. Deres anvendelse som sendebud mellem fyrstehofferne, udstyret med diploma-

tisk immunitet, hævdede deres sociale position, således at de i løbet af 1400-tallet dannede en stand, der var hierarkisk opbygget i våbenkonger, heroldder og persevanter.

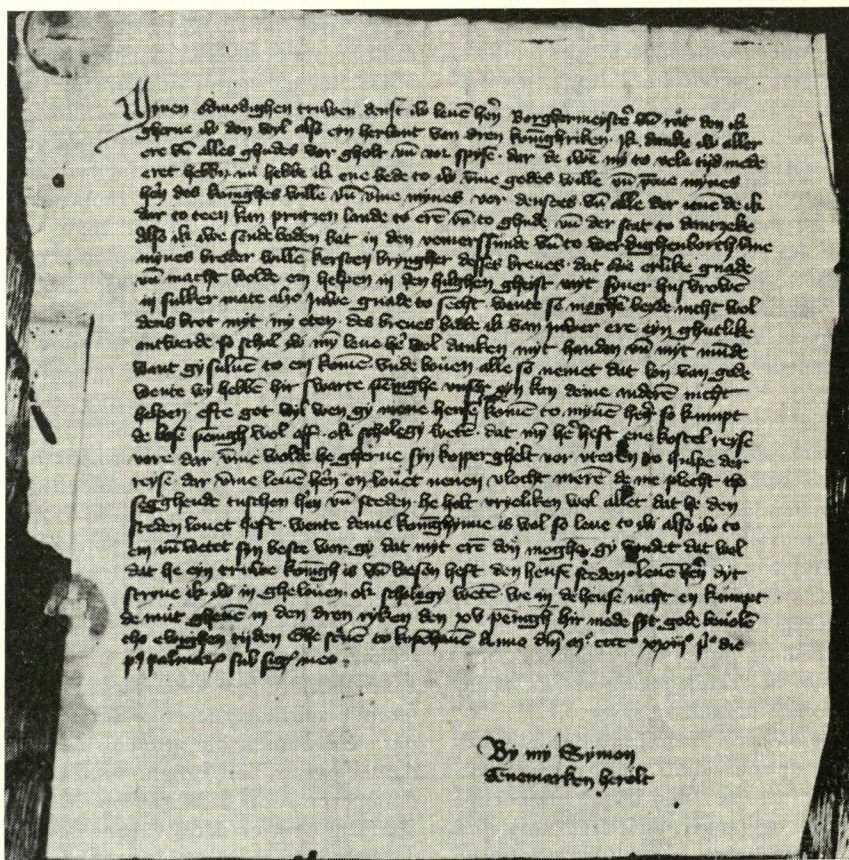
Nordiske heroldder har hidtil ikke været genstand for historiske eller heraldiske undersøgelser. Jeg håber imidlertid inden længe i bogform at kunne udgive »Heroldder og Turneringer i Norden«, et arbejde, hvortil jeg gennem flere år har samlet materiale, også i udenlandske arkiver, omfattende tiden fra ca. 1250 til ca. 1650. To hidtil ikke i nordiske diplomatarier publicerede dokumenter fra 1363 og 1423, der for første gang nævner navngivne danske heroldder, synes dog at fortjene en særskilt omtale som et foreløbigt bidrag til herolddernes ældste historie i Norden.

I forbindelse med turneringer omtales unavngivne danske heroldder allerede under Erik Menved (1286—1319). De nordtyske krøniker fra slutningen af 1300-tallet beretter således om heroldder, der under Erik Menveds pragtfulde turneringer for de nordtyske fyrster udenfor Rostock i sommeren 1311 optrådte som kampdommere noterende sejrherrene efter deres våbener. Ved dansen om aftenen blev der danset »efter den orden, som kampdommerne råbte ridderne op, idet de samtidig beskrev deres våben; de havde herved fortegnelsen om forholdene ved turneringen foran sig«. — Dr. Paul Adam-Even, Paris, har endvidere henledt min opmærksomhed på et

tillæg til Bellenville-våbenbogen fra sidste halvdel af 1300-tallet (Manuskript FR 5230, Bibliothèque Nationale, Paris), der indeholder en fortegnelse over deltagerne i den turnering, som den svenske kong Albrecht af Mecklenborg afholdt i Wismar i foråret 1386. Den beretter, at turneringen blev ledet af en herold, der var iklædt en våbenkjole »d'azure a trois couronnes d'or«. Der kan ikke være tvivl om, at der her er tale om kong Albrechts herold, hvis våben-

kjole har været prydet med det svenske trekronervåben, der netop først kendes under denne konge.

Den første navngivne danske herold omtales imidlertid under Valdemar Atterdag (1340–75), idet der i den under sidste verdenskrig ødelagte *Niederstadtbuch*, der befandt sig i Lübeck Staatsarchiv, under den 15. juni 1363 findes følgende indførelse på latin (p. 988), der her efter fotostat gengives i oversættelse ved magister C. A. Christensen:

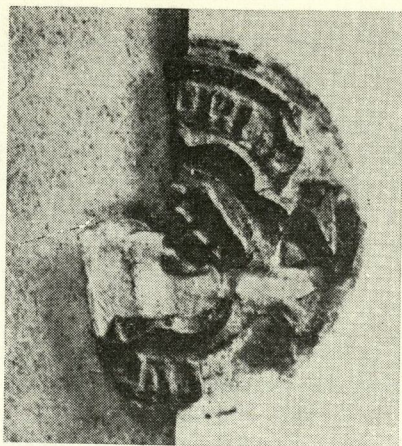

1. Herolden Simons brev af 29. marts 1423, det ældste bevarede dokument fra en dansk herold. Bemærk underskriften: »Denemarken herolt«. Stadsarkivet i Gdansk (Danzig).

»Det skal være vitterligt, at Gerhard Grundis fra Danmark, kongen af Danmarks herold, i nærværelse af nedenanførte vidner klart erkendte, at han har erklæret Tideke Vogel, Arnold Schönnewedders lejesvend, nævnte Gerhards fange, fuldstændig kvit og løst fra dette fangenskab, og at han skiltes fra nævnte Gerhard i al ære, og at han (Gerhard) takkede ham mange gange (for modtagne løsepenge). Vidner er de herrer borgmestre Herman v. Wickede og Herman Gallin, som tydeligt havde hørt, at han fik denne erklæring af nævnte Gerhard«.

Baggrunden for denne notits om Valdemar Atterdags herold Gerhard Grundis må søges i kampene om Helsingborg 1362, hvor kong Valdemar slog en lübsk flåde på 52 skibe med ca. 2500 mand, der i tolv uger for-gæves havde beskudt Helsingborgs slots mure med både blider og andet »drivende eller skydende værk«. Kongens herold har under disse kampe taget den omhandlede Lübecker til fange. Efter datidens krigsregler havde han krav på løsepenge, og det er disse penge for frigivelse af fangen, han kvitterer for. Der findes fra disse år bevaret talrige sådanne kvitteringer, og kongen skal efter sagnet have op-ført Gåsetårnet på Vordingborg Slot for de rige løsepenge, han fik for fan-ger fra slaget ved Helsingborg.

Optegnelsen er især interessant ved at vise danske herolders deltagelse i krig. Paul Adam-Even har i sin af-handling »Les fonctions militaires des hérauts d'armes« (1957) netop påvist de franske herolders virksomhed og betydning på slagmarken, hvor deres kendskab til våbenmærker var afgø-rende for identificering af fanger og døde. Det berettes således, hvorledes herolderne før slaget ved Navas de Toloso den 16. juli 1212 gik rundt

2. Resterne af herolden Simons segl på dokumentet figur 1.

om natten og vækkede de sovende sol-dater, ligesom de efter kampen iden-tificerede døde og fanger, og da Al-bert af Bayern i 1396 rykkede ind i Frisland, var han ledsaget af ikke fær-re end 21 herolder!

Herolden Gerhard Grundis har væ-ret bosat i København og haft kong Valdemars bevågenhed. Han omtales således i Roskildebispens jordebog, hvor der i 1377 blandt de Roskilde-bispens tilhørende jorder i København nævnes »den grund, som kongen har tilstået Grundis« (Danske middelalder-lige Regnskaber, 3. række, 1. bind, Roskildebispens jordebøger og regn-skaber, p. 110). Gerhard Grundis har endvidere i 1366 været anvendt af kongen som sendebud, idet den fran-ske middelalders betydeligste historie-skriver Froissart (1337–1404) beretter, at han den 15. april 1366 var i Bru-xelles og der mødte Valdemar Atter-dags herold, der var kommet til stede ved en turnering, som hertuginde af Brabant afholdt (Oeuvres de Froissart, Chroniques, Tome I, p. 152).

Ud over en omtale af en dansk herolds anvendelse som sendebud til pave Gregorius i Avignon 1375 medbringende som gave nogle gangere, en falk og kongens sekret (*Scriptores Rerum Danicarum*, VIII, p. 437) tier kilderne indtil det tidligere nævnte brev fra 1423. I dette brev, skrevet fra København den 29. marts 1423, anmoder Erik af Pommerns herold *Simon*, der i brevet kalder sig »heroult van dren koninghriken«, borgmestre og råd i Danzig om, at overbringeren af brevet, hans broder Kristian, må blive optaget i Helligåndshospitalet i Danzig tilligemed sin hustru. Dokumentet, der befinder sig blandt akterne i stadsarkivet i Gdansk (XIII, 33) er ved stor velvilje fra generaldirektør Altman, statsarkivet i Warszawa, affotograferet og vises som figur 1. Det måler i naturlig størrelse 22 × 22 cm og er forsynet med heroldens segl, der desværre er så medtaget af de over 500 års arkivering, at heroldens våben kun anes (figur 2), ligesom omskriften alene er bevaret i brudstykker. Brevet, der er affattet på middelalderligt nedertysk, publiceres her i oversættelse ved magister C. A. Christensen:

»I ydmyg og tro tjeneste mod Eder, kære herrer borgmestre og råd, som jeg gerne vil yde Eder som en Herold for tre kongeriger.

Jeg takker Eder for alle æresbevisninger og alt godt, for guld og for fortæring, som Eders (medborgere) mange gange har beæret mig med. Nu har jeg en bøn til jer, (som jeg beder Eder imødekomme) for Guds skyld og af hensyn til min herre konge, samt til mine og alle deres fortjenester, hvem jeg har kunnet bevæge hertil, Preussenland til ære og gavn såvel som også staden Danzig. Som jeg i Femernsund og Vordingborg bad Eders sendebud om på min broder

Kristians vegne, overbringeren af dette brev, at I på oprigtig vis og efter formåen ville hjælpe ham ind i Helligåndshuset sammen med sin hustru på en sådan måde, som Eders nåde tilsiger, eftersom de begge ikke vil spise brødet hos mig, således beder jeg om et gunstigt svar på dette brev af Eder, ærværdige herrer; så skal min kære herre takke Eder vel med hånd og mund, når I selv kommer til ham, og frem for alt så modtag belønningen fra Gud, eftersom vi her har sorte penninge, hvormed den ene ikke kan hjælpe den anden; om Gud vil, så afskaffes de dårlige penge nok, når I mine hansestæder, kommer til min herre. Og I skal vide, at min herre har en bekostelig rejse foran sig, derfor vil han gerne bruge sine kobberpenge til hjælp for rejseomkostninger. Derfor, kære herrer, tro ikke på noget rygte, som man plejer at udsprede om herren og stæderne; han overholder uindskrænket alt, hvad han har lovet stæderne, når kongen er Eder lige så kær, som I er ham, og tag vare på hans bedste, hvor I i ære kan gøre det, (så) skal I nok erfare, at han er og har været hansestæderne en tro konge.

Kære herrer, dette skriver jeg på ære. Og I skal vide, at hvem der ikke er medlem af hansaen, han skal give den 15. penning i de tre riger. Hermed Gud befalet til evig tid. Skrevet i København i det Herrens år 1423, dagen efter palmesøndag under mit segl af mig Simon, Danmarks herold.«

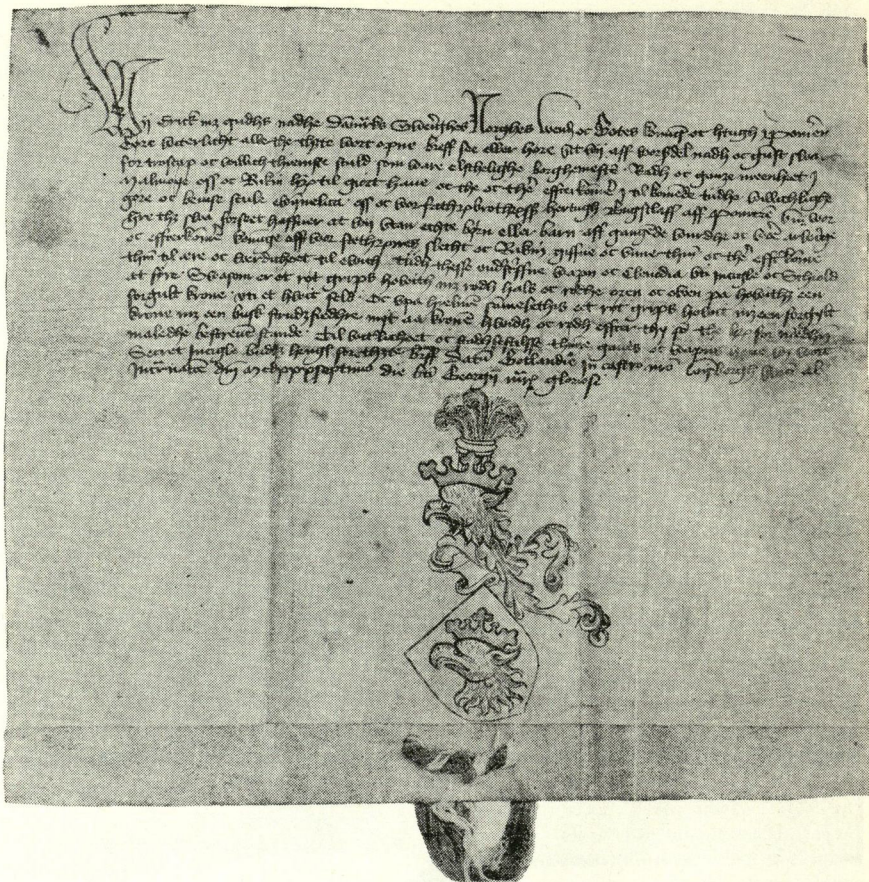
Som supplerende oplysninger til brevet bør nævnes, at det møde i Femernsund, der hentydes til i brevet, er det resultatløse voldgiftsmøde, der fandt sted den 11. maj 1421 mellem grev Henriks og kong Eriks voldgiftsmænd vedrørende kongens ret til her-tugdømmet Slesvig. Ved forhandlingerne i Vordingborg, der fandt sted den 5. juli 1422 mellem udsendinge fra Hansaen og kongen, nægtede den-

3. Erik af Pommerns adelsbrev for Poul Mattissen af 8. marts 1433. Fot. Rigsarkivet, hvor originalen findes.

ne at forny Hansastædernes handelsprivilegier. Heroldens omtale af den danske mønts forringede værdi hentyder til den »møntforfalsknings«, som Erik af Pommern under sin voksende pengenød greb til i 1422 ved at lade slå en kobbermønt, som han ville

tvinge igennem som sølvmønten sterling, der gjaldt for fire penninge. På grund af modstand både i Hansebyerne og i Danmark blev kobbermønten dog atter indkaldt 1423, så heroldens indsigt i statsagerne har været ganske god. Kongens omtalte forestående

4. Erik af Pommerns våbenbrev for Malmø af 23. april 1437. Originalen findes i Malmø Stadsarkiv.

udenlandsrejse er den pilgrimsrejse til det hellige land, som kongen foretog fra august 1423 til maj 1425.

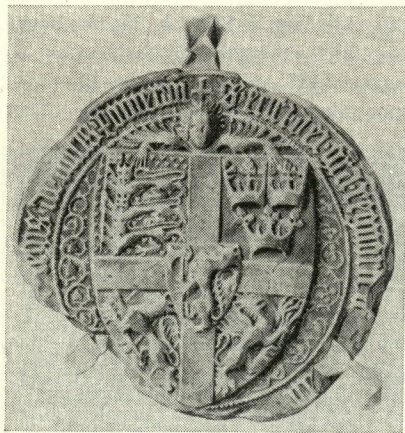
Dokumentet fra 1423 er det eneste vidnesbyrd, vi har om Erik af Pommerns rigsherold, men samtidig det hidtil ældste bevarede dokument fra en nordisk herolds egen hånd. Det spørgsmål melder sig derfor, om vi har mulighed for ad heraldisk vej at spore hans virke.

At brevet er skrevet på nedertysk

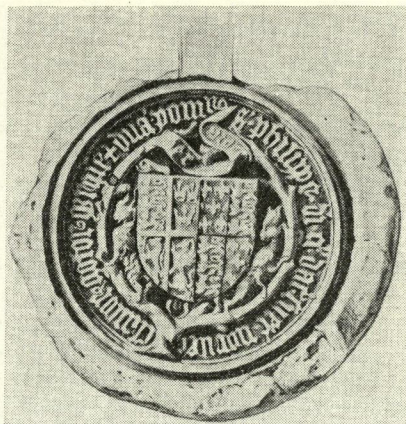
er ikke i sig selv et vidnesbyrd om brevskriverens nationalitet. Dels er brevet jo stilet til en Hansestad, dels kendes samtidige danske meddelelser fra midten af 1500-tallet, hvorefter det af en herold krævedes, at han skulle kunne beherske mindst syv sprog! Dronning Margrethe og Erik af Pommern undlod ved ledighed ofte at besætte de store rigsembeder som drot og marsk og omgav sig i stedet med rene hofembedsmænd; disse, der også gik kongen til hænde i styrelsen, var

i stor udstrækning indvandrede tyskere. Erik af Pommern havde siden sit giftermål i 1406 med den engelske kong Henrik IV's datter Filippa haft sit selvstændige hof, og det synes da meget nærliggende, at denne første tysker på den danske trone fra sit hjemland medbragte adskillige hofmænd og — hvorfor ikke — en herold.

Det er i hvert tilfælde en kendsgerning, at der i Erik af Pommerns regeringstid sker en så afgørende ændring i den officielle heraldik i unionsrigerne, at den alene synes at kunne forklares ved, at en unionsherold har haft afgørende indflydelse på disse anliggender. Erik af Pommern havde så rigeligt at gøre med holstenere og Hansafolk og med at holde sammen på unionen, at han personlig har haft begrænset tid og kræfter til at beskæftige sig med heraldiske anliggender. Det synes derfor en nærliggende slutning, at den, der står bag alle de afgørende ændringer og nyskabelser i dansk heraldik, der finder sted i disse år, er en af kongens herolder, formentlig den ved kongens hof ansatte »heroult van dren koninghriken«, Simon.

5. Erik af Pommerns rigesegl 1398. Efter Henry Petersen: *Danske kgl. Sigiller*, 1917.

6. Dronning Filippas segl 1420.
Efter Henry Petersen.

Under Erik af Pommern udstedes herhjemme — øjensynlig efter tysk forbillede — således for første gang i Norden egentlige adelsbreve, hvori det pågældende våben blasoneres i godt heraldisk sprog og hele det tildelede våben aftegnes. I tiden 1418 til 1433 kendes 7 sådanne danske adelsbreve, hvoraf der i Rigsarkivet i København endnu opbevares to originaler, nemlig henholdsvis af 8. marts 1433 for Poul Mattissen (figur 3) og af 11. august 1433 for Niels Nielsen Harbo. Det første kendte svenske frälsebrev, som samtidig forlenede frälsemannen med et våben, er også udfærdiget af kong Erik, nemlig det den 1. september 1420 udfærdigede frälsebrev, i hvilket kongen tildeler ålændingen Björn Pålsson til Kodbolsta »och hans echte afkomma sådant wapn, skiöld och hielm, såm här wtdhette vårt öpne breff skriffne ähre och målätte ståhr«. I tiden 1423 til 1434 kendes yderligere 5 sådanne frälsebrev.

Også byvåben blev tildelt ved egentlige våbenbreve under denne konge. I Malmö Stadsarkiv opbevares stadig

det af kong Erik udfærdigede våbenbrev for Malmö stad af 23. april 1437 (figur 4). Dette våbenbrev er skrevet med en skrift, der umiddelbart ligner heroldens i brevet af 1423. Det er dog formentlig for dristigt at påstå, at de to breve er skrevet med samme hånd. I brevet af 1423 anvendes således prikker over y'erne, hvilket ikke genfindes i brevet af 1437, ligesom skriften er mere rund. Skriften kan dog have udviklet sig i de mellemliggende 14 år. En palæografisk undersøgelse af de svenske frälsebreve fra disse år ville være af stor betydning i denne sammenhæng. Det synes dog mere sandsynligt, at herolden har fået stillet en skriver til sin rådighed, men selv har udført våbentegningen.

Vender vi os til kongens egen heraldik, som den giver sig udtryk i de kongelige sigiller, viser denne også en afgørende ændring i den hidtidige praksis. Medens de danske konger siden 1190 normalt har ført de danske løver i udelt felt, indføres med kong Eriks danske rigssægl 1398 (figur 5) for første gang det ved dannebrogs-korset firdelte skjold, visende de danske løver (leoparder), unionens tre kroner, den svenske folkungeløve og den pommerske grif, hvortil i hjerteskjoldet kommer den norske løve, formentlig fordi Norge betragtedes som

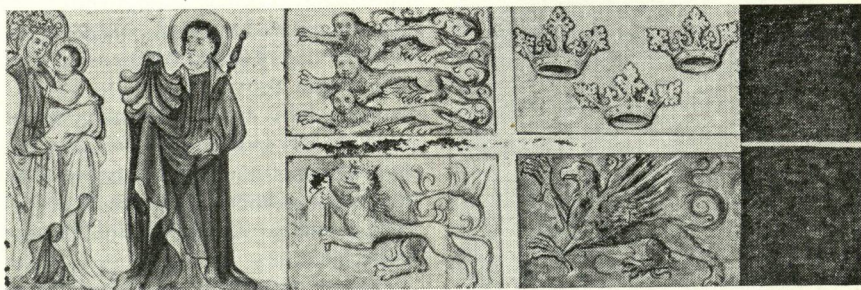
arverige. Denne sammensatte opbygning af det danske kongevåben har været anvendt siden.

Dronning Filippas segl, der er benyttet i årene 1420, 1424 og 1425 (figur 6) er ligeledes en heraldisk ny-skabelse, det ældste danske alliancevåben. Det viser et delt skjold med dexter det danske kongevåben, sinister det engelske, dronningens slægtsvåben.

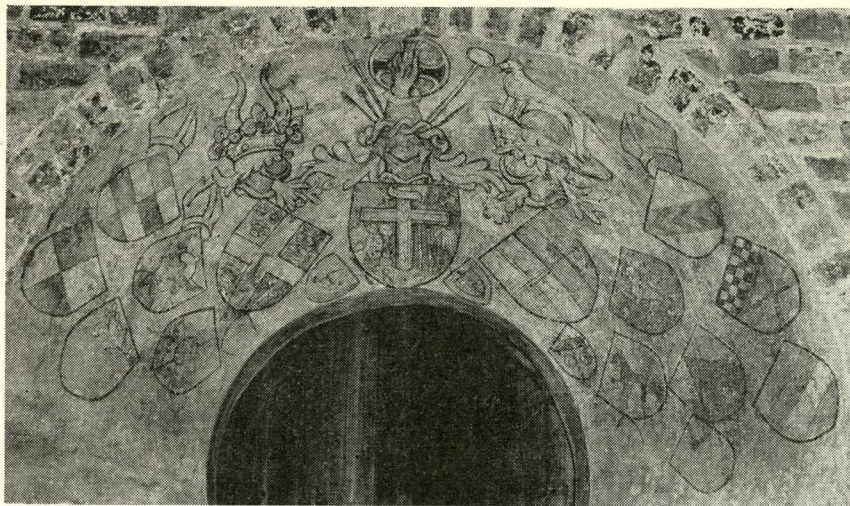
I disse to segl ses ligeledes de første egentlige skjoldholdere i dansk heraldik. Kong Eriks rigssægl viser en stående engel, hvis hoved og vinger rager op bag skjoldet, der næsten skjuler skikkelsen. Dronning Filippas skjold er omgivet af en af grene dannede krans, hvori to heraldiske antiloper (formentlig fra hendes moder, Mary Bohun).

Det må indrømmes, at disse segl kan være skåret i Tyskland og derfor være præget af nye fremmede moder, men bærer de ikke efter det oplyste mere præg af en herolds systematiske arbejde med det foreliggende heraldiske stof?

Den opbygning, som kendes fra kongens rigssægl, går igen i det danske skibsflag i Lübeck Marie Kirke, som blev erobret af Lübeckerne i søslaget 1427 udenfor København, og som gik ulykkeligt tabt ved et luftan-

7. Det danske skibsflag fra 1427, indtil 1943 opbevaret i Lübeck Marie Kirke. Efter Schultz Danmarkshistorie 2. bind, 1941.

8. Skjoldfrise fra 1427 på Krogen (Kronborg) Slot. Fot. Nationalmuseet.

greb i 1943 (figur 7). Flaget viser inderst på hvid bund strøet med røde roser Jomfru Maria med Jesusbarnet og ved hendes side St. Jacob med stav og ibsskal. Det hvide kors deler resten af flaget i Danmarks, Sveriges, Norges og Pommerns våbener. Kan man i dette flag, der har voldt historikerne så stort hovedbrud, også ane den kyn-dige og ivrige herolds arbejde? Da professor Henry Petersen i Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie 1882 publicerede sin opdagelse, ud-talte han i hvert tilfælde med støtte af professor Magnus Petersen, at dette med oliemaling på groft lærred ma-lede heraldiske flag bar præg af at være udført af en rutineret hånd, »hvilket særlig ses i en vis kjæk Teg-ning i Griffen og Løven med Øxen«.

Fra samme år, 1427, stammer ifølge M. Mackeprangs skarpsindige udred-ning i »Fra Nationalmuseets Arbejds-mark 1932« den ved Kronborgs re-staurering afdækkede skjoldfrise på det af Erik af Pommern byggede Kro-gen Slot. Denne frise, der består af

19 skjolde (figur 8), viser i midten det såkaldte »Christi våben«, en he-raldisk sammenstilling af lidelsesred-skaberne, der var yndet i middelalde-ren. I våbenfrisen ses sinister dron-ning Filippas tidligere nævnte allian-ceskjold og dexter kong Eriks konge-våben, her dog med den danske kongslægts gamle hjelmtegn, vesselhor-nene med påfuglefjer. De øvrige vå-bener viser våbenskjolde for nogle af tidens ypperste danske og svenske adelsmænd og biskopper, som for-mentlig alle har været tilstede hin grå decemberdag i 1427, hvor et svensk-dansk møde fandt sted i Hel-singborg. Ligger der bag denne he-raldiske gestus et for- eller efterarbejde af den danske herold?

Endelig kan i denne sammenhæng nævnes endnu en heraldisk nyskabel-se, som stammer fra disse år, men som ved skæbnens ugunst ikke blev nogen rigtig succes: et unionsbanner for Erik af Pommerns tre riger. Da kong Erik efter Filippas død ved et brev af 15. februar 1430 indstiftede en messe i

Vadstena kloster, bestemmes det, at denne skulle besørgeres af 10 gejstlige, som på deres kapper skulle bære »rykins banner Swa som aer eth röth kors oppa eth gulth fiaeld«. En tilsvarende bestemmelse om dette rigsbanners anvendelse på messeskjorter findes i fundationsbrevet for Kalmar præstekollegium af 19. marts 1430. Dette banner mistede jo sin betydning ved unionens sammenbrud og Erik af Pommerns afsættelse, men har dog spillet en rolle. I processen mellem Erik af Pommern og de slesvigske hertuger klager kongen således over indbyggerne på Femern, fordi de havde afskaffet »kronen« som øens mærke og tillige undladt at benytte rigets banner »banderium regni«, hvilket de havde pligt til, men i stedet i deres segl og banner havde optaget det holstenske nældeblad (*Scriptores Rerum Danicarum* VII, p. 300). Banneret vides senest ført af rigsforstander Sten Sture på hans togt mod de hedenske russere 1495 (*Handlingar rörande Skandinaviens historia* XVIII, p. 54, 55 og 57). Såfremt Nordens enhed engang skulle

blive en realitet, er flaget altså allerede skabt for over 500 år siden!

Denne summariske gennemgang af heroldernes ældste historie i Norden viser, at udviklingen er foregået ad samme baner som i Frankrig, England og Tyskland. Fra at være kampdommere ved turneringer (Rostock 1311, Wismar 1386) og hærens hjælpere i krig (Helsingborg 1362) benyttes herolderne tillige som sendebud (Bruxelles 1366, Avignon 1375), for endelig i begyndelsen af 1400-tallet at blive knyttet fast til hoffet som egentlige embedsmænd med heraldiske og diplomatiske funktioner. Fra midten af 1400-tallet har vi et rigere kildemateriale at øse af, og allerede i de første år af Christiern I's regeringstid (1448–81) møder vi en dansk heroldsorganisation med våbenkonger, herolder og persevanter, om hvis virke talrige dokumenter i danske og udenlandske arkiver beretter. Fra alle disse gamle dokumenter hører man det fjerne ekko fra en fortid, hvor heraldik ikke alene var kunst og dekoration, men en levende realitet i hverdagslivet.

Register til Siebmacher

Det kgl. Bibliotek i København har fornylig fået et håndskrevet register til de godt 90 bind, som udgør den titaniske »Siebmachers Grosses und Allgemeines Wappenbuch«, 1853 ff.

Registeret er udarbejdet i løbet af 1958-59 af *Poul Reitzel*, og omfatter alle de i Siebmacher afbildede våbener undtagen lavsvåbener, i alt sikkert over 100.000. Navnene er skrevet på kort, der befinder sig i 23 store kartotekskasser, som man kan få adgang til ved henvendelse til læsesals-ekspeditionen.

Kortene henviser kun til Siebmachers enkelte *bind*, i hvis indholdsfortegnelser man derefter selv må søge frem til *side* og *planche*. Herunder vil det være en hjælp at benytte sig af Sven Tito Achens dupliserede samlede »Indholdsfortegnelse til Siebmacher«, 1956, som kan lånes hos ekspeditionen, og hvis bindbetegnelse benyttes i Poul Reitzels store værk.

[DA] Dette materiale er beskyttet af ophavsret. Det kan downloades, lagres og udskrives til personlig brug og til ikke-kommerciel brug i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbejdning, tilgængeliggørelse samt fremstilling af kopier er ellers kun tilladt i det omfang, der følger af lov eller aftale.

[NO] Dette materialet er beskyttet av opphavsrett. Det kan lastes ned, lagres og skrives ut for personlig bruk og for ikke-kommersiell bruk i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbeidning, tilgjengeliggjøring og fremstilling av kopier er ellers bare tillatt i den grad som følger av lov eller avtale.

[SV] Detta material är skyddat av upphovsrätt. Det får laddas ned, sparas och skrivas ut för enskilt bruk samt för icke-kommersiellt bruk i samband med undervisning och forskning. Bearbetning, tillgängliggörande samt framställning av kopior är i övrigt bara tillåtet i den utsträckning som följer av lag eller avtal.

[EN] This material is protected by copyright. It may be downloaded, saved and printed for personal use and for non-commercial use in connection with teaching and research. Altering, making it available or producing copies is otherwise only permitted to the extent that follows from law or contract.